

УДК [726:272-523.4](477-25)''17/19''(091)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-1-20>

Андрій ДЕМ'ЯНЧУК,
orcid.org/0000-0002-3399-4537
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри театрознавства та акторської майстерності
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна) andriy.demyanchuk@lnu.edu.ua

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ КОСТЕЛИ КИЄВА КІНЦЯ XVIII – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ У ДОСЛІДЖЕННІ КАРОЛЯ ІВАНІЦЬКОГО: ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД

У статті подано історичні відомості про римо-католицькі костели Києва кінця XVIII – початку XX ст. Для розкриття теми застосовано комплексний підхід, а саме: історичний, мистецтвознавчий і теологічний. За допомогою використання методів історичного та мистецького аналізу представлено історію римо-католицьких костелів Києва кінця XVIII – початку XX ст. у праці польського інженера та архітектора Кароля Іваніцького «Костели і каплиці в Києві» виданій у Варшаві у 1931 р. (Karol Iwanicki «Kościoły i kaplice w Kijowie», Warszawa, 1931). Відомий інженер, архітектор-практик та дослідник розглядає пам'ятки сакрального мистецтва Римо-Католицької Церкви в Києві від найдавніших часів до 1918 р. Вчений визначає два періоди: перший – від найдавніших часів до кінця XVII ст., другий – з кінця XVII ст. до 1918 р. Встановлено, що у Києві з кінця XVIII – початку XX ст. було побудовано чотири костели, а саме: дерев'яний костел Пресвятої Діви Марії та апостолів Петра і Павла (1797–1799, 1843 – знищений під час великої пожежі на Печерську); костел Святого Олександра (1817–1842); костел Святого Миколая (1899–1909); костел Святого Йосифа (з 1914 – не завершений).

Кароль Іваніцький подає відомості про маловідомі каплиці, які були перероблені з приватних помешкань вірних. Прикладом може слугувати каплиця у Києві на Хрещатику, яку відома фундаторка Кароліна Ярошинська переобладала зі свого салону (кінець XIX – початок XX ст.); каплиця Святого Ігнатія Лойоли на вул. Пров'янській у Києві (1916 р.) та ін.

Дослідник зазначає, що пам'ятки сакрального мистецтва Києва зацікавляють вчених перш за все через географічне положення столиці України, адже Наддніпрянина є місцем зустрічі та взаємопроникнення культури і мистецтва Сходу і Заходу, проте до нинішнього часу збереглося дуже мало пам'яток давнього сакрального мистецтва. А ті що вицілилися потребують дбайливого збереження, консервації та реставрації.

Слова вченого правдиві та актуальні також і нині, в період віроломного військового вторгнення російської федерації в Україну, що всі руйнівні дії більшовицьких урядів засновані на терорі й насильстві, проте наближається момент, коли вівтарі на честь істинного Творця знову зацвітуть і чудові храми почнуть підніматися, щоб здійснилися слова, розміщені над головним вівтарем у костелі Святого Олександра «Gloria in Excelsis Deo» («Слава во вишніх Богу»)

Ключові слова: історія, римо-католицькі костели Києва кінця XVIII – початку XX ст., Римо-Католицька Церква, Україна.

Andrii DEMIANCHUK,
orcid.org/0000-0002-3399-4537
Candidate of Study of Art (PhD in History of Arts), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Theater Studies and Acting
Lviv Ivan Franko National University
(Lviv, Ukraine) andriy.demyanchuk@lnu.edu.ua

THE ROMAN CATHOLIC CHURCHES OF KYIV FROM THE LATE XVIII – THE EARLY XX CENTURY IN KAROL IVANITSKI'S RESEARCH: A HISTORICAL REVIEW

The article presents historical information about Roman Catholic churches in Kyiv from the late 18th to the early 20th century. A comprehensive approach has been applied to reveal the topic, specifically historical, art historical, and theological methods. Through the use of historical and artistic analysis, the history of Roman Catholic churches in Kyiv from the late 18th to the early 20th century is depicted in the work of Polish engineer and architect Karol Iwanicki, «Kościoły i kaplice w Kijowie» («Churches and Chapels in Kyiv»), published in Warsaw in 1931. The renowned engineer, practicing architect, and researcher examines the monuments of sacred art of the Roman Catholic Church in Kyiv from ancient times until 1918. The scholar identifies two periods: the first from ancient times to the end of the 17th century, and the second from the late 17th century to 1918. It is established that four churches were built in Kyiv from the late 18th to

the early 20th century, namely: the wooden Church of the Holy Virgin Mary and the Apostles Peter and Paul (1797–1799, 1843 – destroyed during the great fire in Pechersk); the Church of St. Alexander (1817–1842); the Church of St. Nicholas (1899–1909); and the Church of St. Joseph (unfinished since 1914).

Karol Iwanicki provides information about little-known chapels that were converted from private homes of the faithful. Examples include the chapel on Khreshchatyk in Kyiv, which the famous patroness Karolina Jaroszyńska converted from her salon (late 19th – early 20th century), and the Chapel of St. Ignatius of Loyola on Prov'yanska Street in Kyiv (1916), among others.

The researcher notes that the monuments of sacred art in Kyiv will interest scholars primarily because of the geographical location of Ukraine's capital, as the Dnieper region is a meeting place and a zone of cultural and artistic interpenetration between the East and the West. However, very few monuments of ancient sacred art have survived to the present day, and those that have require careful preservation, conservation, and restoration.

The words of the scholar remain true and relevant even today, during the period of the treacherous military invasion of Ukraine by the Russian Federation. The destructive actions of the Bolshevik governments have always been based on terror and violence. However, the moment is approaching when the altars in honor of the true Creator will once again bloom, and magnificent temples will begin to rise, fulfilling the words placed above the main altar in the Church of St. Alexander: «Gloria in Excelsis Deo» («Glory to God in the Highest»).

Key words: *history, Roman Catholic churches in Kyiv from the late 18th to the early 20th century, Roman Catholic Church, Ukraine.*

Постановка проблеми. Нині надзвичайно важливо вивчати історичну спадщину Римо-Католицької Церкви не тільки на західних, а також у центральних та східних теренах України. Сакральні пам'ятки (архітектура, скульптура, малярство і вироби декоративно-ужиткового призначення) виконують не тільки важливу релігійну функцію, але й становлять історичну та культурну спадщину Польщі та України. Нині в період повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну римо-католицькі костели Києва кінця XVIII – початку XX ст. потребують подальших наукових досліджень, збереження та реставрації. Також важливою є популяризацією сакрального мистецтва Римо-Католицької Церкви у науковому середовищі України та світу.

Аналіз досліджень. Важливі історичні відомості про римо-католицькі костели Києва кінця XVIII – початку XX ст. представлено у праці польського інженера та архітектора Кароля Іваніцького «Костели і каплиці в Києві», виданій у Варшаві в 1931 р. (Iwanicki, 1931). Дослідник розглядає пам'ятки сакрального мистецтва Римо-Католицької Церкви в Києві від найдавніших часів до 1918 р. У праці вчений визначає два головні періоди: перший – від найдавніших часів до кінця XVII ст., другий – з кінця XVII ст. до 1918 р. Вчений зазначив, що у Києві з кінця XVIII – початку XX ст. було побудовано чотири унікальні костели, а саме: дерев'яний костел Пресвятої Діви Марії та апостолів Петра і Павла (1797–1799 рр.), однак цей храм був знищений під час великої пожежі на Печерську у 1843 р.; костел Святого Олександра (1817–1842); костел Святого Миколая (1899–1909 рр.); костел Святого Йосифа (з 1914 р. – не завершений).

Також, цінною є офіційна інформація стосовно тематики, яка подана на сайті Римо-Католицької Церкви в Україні (Путова, 2014), а також сайті Костели і каплиці України та ін. Водночас, напрацюваннями у даній царині дослідження є інтернет-дописи щодо костелу св. Миколая у Києві (Руйнується ..., 2019; Ukraina: 2021; Kościół ...).

Мета статті – на основі праці польського інженера та архітектора Кароля Іваніцького висвітлити історію римо-католицьких костелів Києва кінця XVIII – початку XX ст.

Виклад основного матеріалу. Визначний польський дослідник та архітектор Кароль Іваніцький (1835–1941) народився в селі Таганчі на території сучасної України в Черкаській області (Album ..., 1932: 10). Як визначний архітектор був нагороджений Хрестом Офіцерським Ордена Відродження Польщі (Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski). У червні 1941 р. разом з дружиною був вивезений до Сибіру в трудовий табір, потім Кароля Іваніцького вивезли до Узбецької інтернаціональної комуні в Казахстан де він помирає 10 грудня 1941 р., а його дружину вивезли до Киргизстану. Точне місце його смерті, як і причина також невідомі (Karol Iwanicki, 2022). Ця біографічна довідка важлива, так як показує трагічну долю польського інженера, архітектора і вченого, який став мучеником російської імперії зла розділивши долю з сотнями тисяч своїх земляків.

Кароль Іваніцький у своїй праці «Костели і каплиці в Києві» (Iwanicki, 1931), розглядає пам'ятки римо-католицького культу в Києві від найдавніших часів до 1918 р. Вчений визначає два періоди: перший – від найдавніших часів до кінця XVII ст., та другий – з кінця XVII ст. до 1918 р. Дослідник зазначає, що його праця зацікавить вчених перш за все через географічне положення

Києва. Адже Наддніпрянщина є місцем зустрічі та взаємопроникнення культури і мистецтва Сходу і Заходу, проте до нинішнього часу збереглося дуже мало пам'яток давнього сакрального мистецтва. «Пожежі та воєнні лиха знищили чимало витворів рук людських, пам'ять про які збереглася лише в описах та оглядах. <...> після періодів більшого зміцнення, які мали місце на початку XIII і в середині XVII ст., латинський обряд, а з ним і церковне будівництво в Києві переживає періоди занепаду <...> Останній пережитий історичний період початку XX-го ст. (світова війна) був періодом посилення елемента як польського, так і католицького у Києві, а нинішній період представляє собою жакхливий занепад і руйнацію, викликані дикими та оманливими гаслами нігілізму та комунізму, засновані на східному бестіяльстві...» (Iwanicki, 1931: 1–2).

Описуючи історичний період кінця XVII–XVIII ст. Кароль Іваніцький стверджує, що «Київ і ціла Наддніпрянщина, після входження до складу Московської держави під керівництвом Хмельницького, культурно, всупереч усім сподіванням, імпульсивно прийняли польсько-західну культуру. Царі не дбали про міцніший зв'язок новоспеченої країни з її метрополією. Вірніше, відразу відчулися течії байдужості та холоду, що дмуть з півночі. На самому початку анексії в місцевих монастирських літописців можна помітити озлобленість до Москви, яка йшла поруч із сепаратистськими тенденціями України. Відкритим виразником цих настроїв був гетьман Мазепа. У своїх прагненнях він підтримував уніатів <...>. Мазепа більше схилився до культури і течій Заходу...» (Iwanicki, 1931: 49).

Будівництво костелу Пресвятої Діви Марії та апостолів Петра і Павла в Києві розпочалося у 1797 р. за сприяння єпископа Станіслава Богуш-Сестренцевича (Stanisław Bohusz Siestrzeńcewicz) який отримав дозвіл на зведення костелу в надзвичайно важких умовах, а саме, «костел мав бути зведений на Печерську, в районі Києва, заселеному виключно москалями, – далеко від центру міста та районів, населених католиками, він мав бути дерев'яним і мати характер звичайного будинку. Печерськ було обрано під приводом як місце офіційних установ і резиденцією адміністративної влади» (Iwanicki, 1931: 50). Будова костелу тривала до 1799 р., «щоправда, згідно з ганебним указом, костел був і маленький, і дерев'яний, але вистояв і став центром релігійного життя...» (Iwanicki, 1931: 51).

Після завершення будівництва костелу, в 1799 р., до Києва приїхали Отці Домініканці з

Чорнобиля (пріорами яких були: о. Сіліч / о. Sińcz, о. Гуліцький / о. Hulicki, о. Головня / о. Hołownia). Проте через тридцять років успішного просвітницького та релігійного розвитку у 1831 р. царським указом домініканський монастир було закрито і домініканці змушені були припинити свою діяльність (Iwanicki, 1931: 52). Новозбудований костел був присвячений Пресвятій Діви Марії та апостолам Петру і Павлу. Кароль Іваніцький характеризуючи архітектуру храму говорить, що «це була споруда, по суті, позбавлена виразних ознак храму. Це був прямокутний чотирикутник, покритий двосхилим дахом, тому він був скромним за своїми розмірами і, як стверджують наявні записи, найскромнішим оздобленням і обладнанням» (Iwanicki, 1931: 53). Проте у 1843 р. дерев'яний костел був повністю знищений під час великої пожежі на Печерську.

Будова нового мурованого костелу Святого Олександра тривало 25 років (1817–1842 рр.) і була розпочата з початку правління царя Олександра I, який на відміну від його наступника – царя Миколи I прихильніше ставився до католиків та поляків «посилаючись на традиції польського поселення, віддав площу для будівництва нового мурованого костелу в середині колишньої Слободи Ляцької (Słobody Lackiej), відомої ще за часів великого князя Ярослава. На той час це поселення було незалежним від укріпленого міста Києва і з'єднувалося з містом брамою під назвою «Ляцка» («Lacka»)). (Iwanicki, 1931: 53–55; ill.: 55).

30 серпня 1817 р. архідиякон Йоаким Грабовський освятив наріжний камінь храму Святого Олександра, названого на честь Римського Папи Олександра I (106–115), мученика за віру. Проте «розпочате будівництво з політичних та фінансових причин розтягнулося на довгі роки» (Путова, 2014). Київським дослідникам, які досліджували історію римо-католицького собору Святого Олександра, на зламі XX–XIX ст. вдалося підтвердити, що перший проект костелу розробив архітектор Людвіг Піллер. В архівах збереглася копія креслень, затверджена підписом архітектора Л. Станзані через що довгий час його помилково вважали автором проекту. Також авторство приписували В. Беретті, який здійснював нагляд за будівництвом храму. У 1835 р. після коректив, які вніс архітектор Франц Мехович проект храму був затверджений, а його будівництво тривало до 1842 р. (Путова, 2014). 30 серпня 1842 р. костел був освячений виконуючим обов'язки архідиякона київського Юстином Стейгвілло, який став першим настоятелем новозбудованого храму (Путова, 2014).

Кароль Іваніцький подає відомості, що кошти на добудування костелу, надали: Антоній Совецький зі Сміли / Antoni Sowiecki ze Smiły, брати Цюлек Понятовський / Ciolek Poniatowscy і Модзелевський / Modzelewski, «значною мірою спростивши зовнішню архітектуру будівлі по відношенню до первісного проекту». Костел Святого Олександра в плані має форму рівнораменного хреста. Купол згідно проекту мав бути подвійним, який підтримувала колонада розташована навколо зовнішньої сторони головного барабана наслідуючи купол храму Святого Петра в Римі. Проте з браком коштів купол в процесі будови значно спростили (Iwanicki, 1931: 55). Фасад костелу виконано в стилі ранньоренесансних будівель Палладіо. Первісний вигляд храму мав являти собою ремінісценцію костелу Святого Петра в Римі був докорінно змінений через брак коштів та «через вступ на московський престол Миколи I. Утиски і ворожі порядки стосувалися всього польського і католицького, а особливо після 1831 р. постійні труднощі настільки гальмували роботу над будівництвом костелу, що було вирішено якнайшвидше закінчити» (Iwanicki, 1931: 55–56).

Кароль Іваніцький описуючи костел Святого Олександра зазначає «Костел у своїх внутрішніх пропорціях надзвичайно гармонійний <...> та красивий у своєму стилі. В оздобленні інтер'єру використовується ордер чистого стилю «composito», періоду прекрасного римського Відродження. Головні аркади, що підтримують архитрав, антаблемент та барабан, на який піднімається купол значного діаметра, розміром близько 17 метрів у прольоті, спираються на чотири головні стовпи. Цей купол легкий і добре освітлений з 12 великими вікнами, розташованими в барабані, який підтримує сам купол. Від підлоги до zenіту купола близько 30 м. <...> У самому храмі 7 віттарів, а восьмий знаходиться в каплиці Матері Божої під північною вежею. <...> колони та пілястри утворюють раму великої картини, підвішеної прямо на стіні між пілястрами. Ця картина є копією знаменитої і дуже відомої картини Рубенса «Зняття Христа з хреста». Над картиною – аркою, що з'єднує ці дві групи колон на стіні золотими літерами напис «Gloria in excelsis Deo». Між образом і аркою був великий позолочений хрест. Колони, пілястри та менза віттаря виготовлені з натуральної алебастрової ліпнини із заглибленнями, заповненими штучним зеленуватим мармуром» (Iwanicki, 1931: 56–57).

В інтер'єрі костелу знаходилися віттарі Пресвятої Діви Марії та Святого Антонія Падевського. «Архітектура цих віттарів досить скромна

і розглядається як прикраса стін. Розписи віттарів, хоч і зроблені добрим пензлем, не є якісними оригіналами» (Iwanicki, 1931: 57). У віттарі Діви Марії який знаходиться з правого боку хрпму розміщена копія картини Рафаеля «Мадонна де Фоліньо» («Madonna de Foligno») А навпроти, з іншого боку – у віттарі Святого Антонія Падевського – образ цього святого, який намалював невідомий маляр. У чотирьох кутах головної нави знаходилися ще чотири віттарі: віттар Матері Божої, віттар св. Анни з зображенням «Свята Анна навчає Пресвяту Діву Марію», віттар апостолів Петра і Павла (віттарі виготовлені значно пізніше, близько 1848 р., мають чіткі риси псевдоготики, які не пов'язані з усією архітектурою та орнаментом храму), віттар Святого Станіслава єпископа та віттар Пресвятої Трійці в центрі якого розміщена картина «Воскресіння Лазаря» (Iwanicki, 1931: 57–58).

Історія побудови костелу Святого Миколая в Києві розпочалася після смерті московського царя Олександра III та початку правління Миколи II. Саме у 1895 р., виникла ідея про зведення другого католицького костелу, так як Київ на той час мав 35 тисяч католиків і лише один костел Святого Олександра (Iwanicki, 1931: 64–65).

Щоб якнайскоріше втілити намір будівництва було оголошено конкурс на проект костелу. Перемогу на конкурсі отримав проект молодого, 24-річного архітектора Станіслава Воловського / Stanisław Wołowski, студента Інституту цивільних інженерів, але влада вирішила, що через брак досвіду будівництвом повинен керувати відомий польський архітектор Владислав Городецький / Władysław Horodecki, який розробив остаточні плани значною мірою взуваючись на проект Воловського. Інтер'єри розробив італійський дизайнер Еліо Сала / Elio Sala (Kościół ...). 8 серпня 1899 р. наріжний камінь заклав о. Ієронім Клопотовський (Hieronim Kłopotowski), єпископ Луцький і Житомирський. Цей костел присвячений Святому Миколаю Мирлікійському після завершення будівництва 19 грудня 1909 р. освятив єпископ-помічник Луцький, Житомирський і Кам'янецький Антоній Карась. З огляду на початковий, дуже дорогий намір облицювати зовнішні стіни бетонними плитами та орнаментами, костел зовні ще не був повністю завершений» (Kościół ...; Iwanicki, 1931: 64–65). Першим парохом костелу Святого Миколая в Києві був о. Ян Юзеф Змігродзький / Jan Józef Zmigrodzki з Немирова на Подолі. У 1930 р. російська більшовицька влада засудила о. Яна Змігродзького на 7 років таборів суворого режиму на Соловечь-

ких островах, де загинув у 1935 р. (Kościół ...; Iwanicki, 1931: 67).

У 1978 р. Рада Міністрів СРСР надала будівлю під музичні потреби. У храмі проводилися концерти органної музики. З 1991 р. у храмі відбуваються Святі Меси (українською, польською та латинською мовами). 25 червня 2001 р. під час апостольського візиту до України храм відвідав Папа Римський Йоан Павло II (Kościół ...).

На початку XXI ст. – руйнація через дію ґрунтових вод, вібрації, спричинених проляганням під ним гілки метро, відсутність необхідного ремонту (Руйнується ..., 2019). У ніч на 3 вересня 2021 р. костел постраждав від великої пожежі. Серед іншого, були знищені історичні органи та люстри, а також частина літургійного обладнання (Ukraina ..., 2021).

Важливо зауважити, що костел Святого Миколая був побудований в неоготичному стилі. У плані костелу закладено три поздовжні нефи та поперечний неф, які перетинаючись утворюють хрест та дві вежі з фасаду. Передбачалося будувати і нижній костел, але умови місцевості та зміни початкового проекту змусили відмовитися від цієї ідеї. Кароль Іваніцький описує зовнішній вигляд костелу «Інтер'єр світлий і просторий, але, на жаль, пресвітерії і дві захристії надзвичайно малі <...>. Весь костел побудований з цегли <...> привезеною з Колонії з над Рейну. <...> з 1914 р., орнаменти та карнизи, особливо на вежах і фронтонах, вимагали постійних виправлень і змін. Тим не менш, костел гарний і є важливою окрасою міста Києва. Його довжина становить близько 55 м, ширина – близько 24 м. Ширина центральної нави – близько 10 м, а обидва бічні нефи – близько 5,5 м кожен. Будував костел комітет на чолі з Леонардом Янковським / Leonard Jankowski» (Iwanicki, 1931: 65–66; not. 27). Кароль Іваніцький зазначає, що у пресвітерії (presbyterium) є тимчасовий вівтар, вирізьблений з дерева в оригінальному стилі» (Iwanicki, 1931: 67; not. 28).

Два бічні вівтарі Святого Йосифа і Пресвятої Діви Марії мають рослинний настінний орнамент. Вівтарі Святого Миколая Мирлікійського та Пресвятої Діви Марії Ченстоховської також мають настінні рослинні орнаменти та крилатих ангелів. У церковному хорі, зображений ангел, який тримає підняту трубу (Iwanicki, 1931: 67).

Вітражі у вікнах пресвітерію виконані відносно темними кольорами та реалістичним малюнком постаті Христа, римського воїна та апостолів. Ці вітражі походять з ризької фабрики Тодє (Tode) маючи типову німецьку стилістику (Iwanicki, 1931: 67). На підлозі використана

теракотова плитка, яку виготовили на відомій у той час фабриці фірми Дзевульського і братів Лянґе / Dzewulskiego і Langiego, укладена у великому шаховому порядку. Костел має залізнi з'єднання даху, покриті марсельською черепицею. Дві гострі шпильчасті вежі, які прикрашають будівлю, мають висоту близько 60 метрів. Стіни костелу викладені з місцевої жовтої цегли, в лицьовій частині мають вишнево-червону облицювальну цеглу; бетонний цоколь імітує дрібнозернистий пісковик. До храму ведуть 7 сходин розташованих на всю ширину фасаду церкви. Над входом на фронтоні, розміщена кам'яна розета, а над нею Страсті Господні та Пресвяті Тайни, Пресвята Діва Марія під хрестом та інші фігури святих з боків (Iwanicki, 1931: 68). Костел Святого Миколая побудований на південно-східній околиці Києва міг помістити близько 1800 осіб (Iwanicki, 1931: 67–68).

З історичних відомостей відомо, що у Києві на Подолі відповідно до католицьких потреб було розпочато будівництво нового римо-католицького костелу, присвяченого Святому Йосифу Обручнику. Його фундаторкою була Кароліна Юзефова Ярошинська з Дзевецьких / Karolina Józefowa Jaroszyńska z Drzewieckich. У 1913 р. було закладено фундамент і підготовлено постамент із гнєзненського граніту та розпочато будівництво високої вежі. Проте після початку громадянської війни та приходом до влади більшовиків будівництво було перервано. Костел, спроектований у романському стилі архітектором та інженером Карольом Іваніцьким, як двонавний (близько 30 м. завдовжки і 18 м. у ширину, з головним нефом завширшки 11 метрів, а інший, вужчий, завширшки 5,50 метрів, з високою вежею близько 40 м.). Верхній костел був розрахований приблизно на 900 осіб, а нижній – на 400 осіб (Iwanicki, 1931: 69; not. 30).

Місце, де мав бути побудований костел святого Йосифа знаходиться поруч місця, де колись стояв перший в Києві дерев'яний римо-католицький храм Пресвятої Діви Марії, який належав Ордену Отців Домініканців. Проте війна не дала змоги завершити будівництво храму та передати його парафіянам (Iwanicki, 1931: 69–70).

Архітектор та інженер Кароль Іваніцький, який приймав безпосередню участь у будівництві римо-католицьких храмів в Києві у міжвоєнний період писав, що «Гетьман Скоропадський (Skoropadzki) видав свій знаменний маніфест про «Єдину Неподільну Русь», уклав зв'язок з воєначальником Петлюрою за самостійну Україну. Тим часом прийшла большевицька чернь <...> і залила все невинною кров'ю, все знищила і оголосила війну на смерть

тому, що було культурним, християнським і католицьким <...> Пожежа, яка донині палає звіриною ненавистю, не дозволяє передбачити закінчення періоду цих лих, що охоплюють Київ і всю країну» (Iwanicki, 1931: 77–78). Вчений продовжує правдиве та актуальне також і нині, в період віроломного військового вторгнення російської фєрєрації в Україну, ствердження: «Усі руйнівні дії большевицьких урядів дотеперішні, засновані на терорі й насильстві, сьогодні хитаються й мусять загинути зовсім, як загинув у минулому насильство татарської пустелі. Порочні гасла, засновані на брєхні, невігластві та гнобленні, сьогодні розвіюються, а народи бачать потребу спиратися на правдиве вчення Христа, любов до ближнього та працю над собою. Наближається момент, коли вівтарі на честь істинного Творця знову зацвітуть і чудові храми знову почнуть підніматися як його святині, і знову будівництво працюватиме разом з ідеєю, щоб разом проповідувати слова, розміщені над головним вівтарем у костелі. Святого Олександра «Gloria in Excelsis Deo» («Слава во вишніх Богу») (Iwanicki, 1931: 78).

Висловлюємо сподівання, що костел Святого Миколая буде переданий римо-католицькій громаді міста Києва (Ukraina: Ministerstwo ..., 2022).

Висновки. На основі праці польського інженера та архітектора-практика Кароля Іваніцького представлено історію римо-католицьких костелів Києва кінця XVIII – початку XX ст., а саме: дерев'яний костел Прєсвятї Дїви Марїї та апостолів Петра і Павла (1797–1799, знищений під час великої пожежі на Печерську у 1843 р.); костел Святого Олександра (1817–1842); костел Святого Миколая (1899–1909) та костел Святого Йосифа (з 1914 – не завершений). Це сакральні архітектурні пам'ятки на переконання вченого є унікальними через географічне положення столиці України, адже Наддніпрянина є місцем зустрічі та взаємопроникнення культури і мистецтва Сходу і Заходу. Вчений із сумом зазначає, що до нинішнього часу збереглося дуже мало пам'яток давнього сакрального мистецтва, а ті що вціліли потребують дбайливого збереження, консервації та реставрації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Путова Г. Костюл святого Олександра. Історія. *Римо-Католицька парафія Собору Святого Олександра*. 2014. Грудень. URL: https://st-alexander.kiev.ua/?page_id=2
2. Руйнується костел святого Миколая у Києві. *Gazeta.ua*. 2019. 4 червня. URL: https://gazeta.ua/articles/kiev-life/_rujnuyetsya-kostel-svyatogo-mikolaya-u-kiyevi/906970
3. Album inżynierów i techników w Polsce. Lwów: Nakładem Towarzystwa Bratniej Pomocy Stud. Polit. Lwowskiej, 1932. T. 1. Cz. 3: Życiorysy. S. 10.
4. Iwanicki K. Kościoły i kaplice w Kijowie. Warszawa: Drukarnia Samorz. Instytutu Wydawniczego w Warszawie, 1931. 88 s.
5. Karol Iwanicki. *Find a Grave*. 2022. May 9. URL: <https://www.findagrave.com/memorial/206970530/karol-iwanicki>
6. Ukraina: Ministerstwo Kultury zaprzeczyło, jakoby przekazało katolikom kijowski kościół św. Mikołaja. *Misyjne.pl*. 2022. 5 czerwca. URL: <https://misyjne.pl/ukraina-ministerstwo-kultury-zaprzeczylo-jakoby-przekazalo-katolikom-kijowski-kosciol-sw-mikolaja/>
7. Kościół Świętego Mikołaja w Kijowie. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Kościół_Świętego_Mikołaja_w_Kijowie
8. Ukraina: pożar zabytkowego kościoła św. Mikołaja w Kijowie. *Misyjne.pl*. 2021. 3 września. URL: <https://misyjne.pl/ukraina-plonie-polski-kosciol-w-kijowie-trwa-akcja-gasnicza/>

REFERENCES

1. Putova, H. (2014). *Kostol sviatoho Oleksandra. Istoriiia* [Church of St. Alexander. History] *Rymo-Katolytska parafiia Soboru Sviatoho Oleksandra. Hruden*. URL: https://st-alexander.kiev.ua/?page_id=2 [in Ukrainian].
2. *Ruinuietsia kostel sviatoho Mykolaia u Kyievi* (2019) [The church of St. Nicholas in Kyiv is being destroyed]. *Gazeta.ua*. 4 chervnia. URL: https://gazeta.ua/articles/kiev-life/_rujnuyetsya-kostel-svyatogo-mikolaya-u-kiyevi/906970 [in Ukrainian].
3. *Album inżynierów i techników w Polsce* (1932) [Album of engineers and technicians in Poland]. Lwów: Nakładem Towarzystwa Bratniej Pomocy Stud. Polit. Lwowskiej. T. 1. Cz. 3: Życiorysy. Pp. 10. [in Polish].
4. Iwanicki, K. (1931). *Kościoly i kaplice w Kijowie* [Churches and chapels in Kiev]. Warszawa: Drukarnia Samorz. Instytutu Wydawniczego w Warszawie. 88 p. P. 64-65 [in Polish].
5. *Karol Iwanicki* (2022). *Find a Grave*. May 9. URL: <https://www.findagrave.com/memorial/206970530/karol-iwanicki> [in English].
6. *Ukraina: Ministerstwo Kultury zaprzeczyło, jakoby przekazało katolikom kijowski kościół św. Mikołaja* (2022). [Ukraine: The Ministry of Culture denied that it had handed over the Church of St. John Paul II to Catholics in Kiev. Nicholas]. *Misyjne.pl*. 5 czerwca. URL: <https://misyjne.pl/ukraina-ministerstwo-kultury-zaprzeczylo-jakoby-przekazalo-katolikom-kijowski-kosciol-sw-mikolaja/> [in Polish].

7. *Kościół Świętego Mikołaja w Kijowie* [Church of Saint Nicholas in Kiev]. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Kościół_Świętego_Mikołaja_w_Kijowie [in Polish].

8. *Ukraina: pożar zabytkowego kościoła św. Mikołaja w Kijowie* (2021). [Ukraine: fire in the historic church of St. Nicholas in Kiev]. *Misyjne.pl*. 3 września. URL: <https://misyjne.pl/ukraina-plonie-polski-kosciol-w-kijowie-trwa-akcja-gasnicza/> [in Polish].